

CONDUITE INTERCULTURALE ÎN CULTURA ACTIVITĂȚILOR UMANE DE BAZĂ

POSTĂN Liliana, dr. conf. univ.,

Catedra Pedagogie și Metodica Învățământului Primar,
Universitatea de Stat din Tiraspol, Republica Moldova

Rezumat. *Comportamentul intercultural se exprimă în activitățile umane de bază: muncă, învățare, joc/agrement. Așa cum se desprinde din politicile oficiale actuale, interculturalitatea este activ propulsată, fiindu-i atribuite multe fațete, în special pe dimensiunea interacțiunii democratice. Însă, oamenii, prin esența lor socială, interacționează, sunt curioși și interesați să fie remarcați, înțeleși și acceptați să „construească relații echitabile între oameni, comunități, țări și culturi. În lucrare prezentăm reflecții personale asupra formării conduitei interculturale, promovând idei teoretice și politice asupra conceptului de interculturalitate.*

Abstract. *Intercultural behavior is expressed in basic human activities: work, learning, play / leisure. As it emerges from current official policies, interculturality is actively propelled, being its attributes many facets, especially on the dimension of democratic interaction. But people, through their social essence, interact, are curious and interested in being noticed, understood and accepted to "build fair relationships between people, communities, countries and cultures. In the thesis we present personal reflections on the formation of intercultural conduct, promoting theoretical and political ideas on the concept of interculturality.*

Cuvinte-cheie: *Atitudine intersulturală, competență interculturală, activitate de muncă, activitatea de învățare.*

Keywords: *intersultural attitude, intercultural competence, work activity, learning activity*

Cultura ludică, a învățării și muncii au particularități de vârstă, epocă, spațiu geografic, religie. Se consideră că jocul este apanajul copilăriei, învățarea, deși se extinde pe tot parcursul vieții, este activitatea specifică a copilăriei și tinereții, iar munca, în speță, economic relevantă, este activitatea oamenilor de vârstă economic activă.

În epoca globalismului, particularitățile devin fluide, prefixate de inter- (între, în, împreună, în mijlocul, reciproc, reciproc sau activ în timpul unui eveniment). Interacțiunea este acțională, iar interculturalitatea este axiologică. Interculturalitatea este filosofie, etică și tinde să devină norma socială.

Din punctul nostru de vedere, așa cum se desprinde din politicile oficiale actuale, interculturalitatea este activ propulsată, fiindu-i atribuite multe fațete, în special pe dimensiunea interacțiunii democratice. Însă, oamenii, prin esența lor socială, interacționează, sunt curioși și interesați să fie remarcați, înțeleși și acceptați să „construească relații echitabile între oameni, comunități, țări și culturi”. Prin urmare, la scara mică a interacțiunii și relaționării umane,

interculturalitatea se regăsește în psihologia omului. Deasemenea, interculturalitatea este o practică socială, bazată pe culturi și activitățile grupurilor, comunităților umane.

Potrivit cercetătorului, Simion Roșca, „conceptual, noțiunea de interculturalitate aparține ultimelor decenii și a apărut ca o urmare firească a noilor tendințe mondiale de universalism și globalizare. Ca fenomen, însă, interculturalitatea nu este o noutate, ea manifestându-se în decursul istoriei de fiecare dată când expansiunea vreunui mare imperiu, a adus la un loc mai multe popoare, mai multe mentalități și mai multe culturi. O cultură nu se rezumă numai la formele și manifestările ei exterioare, ci este o parte integrantă a spiritului uman, o valoare interiorizată și deseori particularizată până la comunități mai mici sau chiar la individ, o valență intrinsecă greu de cuantificat din exterior. Deaceia, înțelegerea culturii sau mai bine zis, a mediului cultural în care s-a format celălalt, este esențială pentru realizarea unei adevărate interculturalități.” [7].

Determinismul, ca perspectivă de analiză, ne-a amintit de generoasa analiză a remarcabilului reprezentant al școlii filosofice românești, Constantin Rădulescu-Motru, „Psihologia poporului român”, în care autorul afirmă că, „însușirile sufletești ale unei populații sunt condiționate de trei factori principali: de fondul biologic ereditar al populației, de mediul geografic și de caracteristicile instituționale dobândite de populație în timpul evoluției sale istorice. În fondul biologic ereditar sunt cuprinse dispozițiile organice, cu care indivizii, care compun populația, vin pe lume... În mediul geografic intră toate formele de energie care înconjoară și provoacă reacții în sufletul populației: clima, natura solului, posibilitățile de producție pe terenul muncii, flora și fauna, natura granițelor etc. În caracteristicile instituționale sunt cuprinse manifestările tipice de natură spirituală, aparținând experienței istorice a populației, care prin tradiție se repeat în mod constant în decursul unei lungi durate de timp: vorbirea, obiceiurile morale și juridice, concepțiile preferate în prețuirea lumii și a vieții, trăsăturile naționale” [4, p.11-12].

Atitudinea interculturală pozitivă formată, dezvoltată sau menținută pe temeuri culturologici poartă caracter nonformal, adică mai puțin este determinată de factori externi, formali, precum politicile, recomandările, așteptările politice corecte. „Atitudinea apare ca verigă de legătură între starea psihologică internă dominantă a persoanei și mulțimea situațiilor la care se raportează în contextul vieții sale sociale. Atitudinea este rezultatul interacțiunii subiectului cu lumea înconjurătoare. „Atitudinile nu sunt altceva decât relații, iar relațiile interiorizate apar ca atitudini” (Measiscev, 1963, p. 430) [1].

Când atitudinile se aliniază legilor progresului, normelor sociale, ele devin valori. Se elaborează astfel un sistem de atitudini-valori specific fiecărui individ, care odată fixat, acționează aproape automat, chiar la nivel subconștient. Atitudinile se exprimă cel mai des în comportament, prin intermediul trăsăturilor caracteriale.

Raportate la interculturalitate, atitudinile vizează atitudinile față de sine și atitudinea față de societate. Atitudinile față de sine reflectă caracteristicile imaginii de sine, elaborate pe baza autopercepției și autoevaluării, dar și a percepției și evaluării celor din jur. Atitudinea față de societate privește atitudinea față de muncă, atitudinea față de norme, principiile și etaloanele morale; atitudinea față de instituții (familie, școală, biserică, armată); atitudinea față de organizarea politică; atitudinea față de ceilalți semeni; atitudinea față de propria dezvoltare, stima de sine [apud 1].

Societatea contemporană se caracterizează prin diversitate culturală, evoluție rapidă a tehnologiei și globalism. Interculturalitatea în societatea de astăzi se manifestă prin: mobilitate academică, migrație de muncă, multilingvism, diversitate culturală în domeniul gastronomiei, cunoașterea tradițiilor și obiceiurilor, manifestări artistice prin cinematografie sau teatru, managementul sănătății prin metode alternative, stiluri de negociere, vocații și hobby-uri, discernământul bazelor juridice, cultura muncii bazată pe standarde, diversitatea culturală în arte.

Cultura muncii și interculturalitatea

Munca este una dintre activitățile de bază ale omului, inițial intergată, apoi, pe parcursul istoriei, social divizată, punând bazele diferitelor categorii de muncă din ansamblul muncii naturale și al statornicirii acestora ca activități separate, specializate. Actualmente munca tinde să devină activitate, procesele de muncă fiind tehnologizate. Munca fizică a pierdut terenul odată cu revoluția industrială, iar următoarele revoluții – informațională și cibernetică – au sporit nivelul de inteligență al muncii. Activitatea profesională a devenit internațională, iar calificarea profesională, exprimată prin Clasificarea Internațională Standard a Ocupațiilor (ISCO), și cadre internaționale a calificărilor menite a organiza informațiile domeniului muncă și de ocupare a forței de muncă și a formării profesionale.

Actualmente, 17 milioane de cetățeni ai UE locuiesc și muncesc în străinătate într-o altă țară a UE, 1,4 milioane de cetățeni ai UE fac naveta către alt stat membru în fiecare zi pentru a merge la lucru, există 2,3 milioane de operațiuni de detașare pentru prestarea de servicii în alt stat membru [9].

Moldova este una dintre țările lumii în care procesele de migrație externă au proporții mari, raportate la numărul de populație. Conform diferitelor estimări, aproximativ 15-20% dintre cetățenii țării locuiesc în străinătate; fiecare a treia familie are cel puțin unul dintre membrii familiei care lucrează în străinătate. Numărul de cetățeni care fie sunt ei înșiși lucrători migranți, fie au membri ai familiei în migrație de muncă se apropie de 930 mii de oameni, care reprezintă mai mult de un sfert din populația țării [8].

UE sprijină mobilitatea prin facilitarea întâlnirii dintre persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă și angajatorii din Europa, oriunde s-ar afla aceștia. De asemenea, urmărește să se asigure

că nu se abuzează de situația lucrătorilor mobili din UE și să contribuie la coordonarea acțiunii de combatere a muncii nedeclarate [3].

Învățarea și interculturalitatea

Odată cu aderarea Republicii Moldova la Procesul de la Bologna în 2005, mobilitatea academică devine un obiectiv al transformării și dezvoltării societății. Acest Proces presupune stabilirea unui sistem de credite care facilitează mobilitatea academică și recunoașterea, valorificarea cunoștințelor dobândite în afara țării. Din anul 2005 universitățile din Republica Moldova au început să aplice diverse strategii de promovare a mobilității studenților și profesorilor, fiind dezvoltate documente interne/instituționale de reglementare. Cu toate acestea, politicile naționale de reglementare și promovare a mobilității academice în învățământul superior din Republica Moldova sunt dezvoltate începând abia cu anul 2014, an în care este aprobată Hotărârea de Guvern nr. 56 „Regulamentul-cadru cu privire la mobilitatea academică în învățământul superior” [2].

În aspect intercultural, Munca și Învățarea, sunt conectate prin competențele cheie specifice: competențele multilingvistice, competențele de sensibilizare și expresie culturală, descrise în Recomandarea Consiliului din 22 mai 2018 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții (Text cu relevanță pentru SEE) (2018/C 189/01).

Atitudinea multilingvistică pozitivă presupune aprecierea diversității culturale, interesul și curiozitatea cu privire la diferite limbi și comunicarea interculturală. Aceasta presupune, de asemenea, respectarea profilului lingvistic individual al fiecărei persoane, inclusiv atât respectul față de limba maternă a persoanelor care aparțin minorităților și/sau provenite dintr-un context de migrație, cât și aprecierea pentru limba oficială/limbile oficiale ale unei țări drept cadru comun pentru interacționare.

Competențele de sensibilizare și expresie culturală implică înțelegerea și respectul față de modul în care ideile și înțelesurile sunt formulate și comunicate în mod creativ în diferite culturi și printr-o serie de arte și alte forme culturale. Aptitudinile constituente a acestei competențe include abilitatea de a identifica și concretiza oportunități în interes personal, social sau comercial prin intermediul artelor și a altor forme culturale și capacitatea de a se angaja în procese creative, atât ca individ, cât și în cadrul colectivității. Este importantă o atitudine deschisă și respectul față de diversitatea expresiilor culturale, împreună cu o abordare etică și responsabilă a proprietății intelectuale și culturale. O atitudine pozitivă presupune, de asemenea, curiozitatea față de lumea înconjurătoare, o atitudine deschisă de imaginare a noi posibilități și dorința de a participa la experiențe culturale [6].

Atitudinea interculturală este o „stare mentală și neurofiziologică” (Allport) sintetică ce capătă valențe pozitive, negative sau neutre pornind de la încredere-neîncredere, toleranță-intoleranță, interes-indiferență, acceptare-renegare, curiozitate-dezinteresare.

Funcționalitatea interculturală a persoanei este determinată de competența sa interculturală. Cercetătoarea Ramona Elena Pintilii oferă o analiză a tipurilor de competențe interculturale, printre care și Modelul celor 22 de tipuri de competențe interculturale a lui Bertelsmann Stiftung. Sub forma cea mai cuprinzătoare și în ordinea importanței, cele 22 de elemente componente ale competențelor interculturale sunt [5]:

- 1) Înțelegerea punctelor de vedere a celorlalți asupra lumii;
- 2) Cunoștința culturală de sine și capacitatea de conștiință de sine;
- 3) Adaptabilitatea/ Adaptarea la un nou mediu cultural;
- 4) Abilități de ascultare și observare;
- 5) Deschidere spre învățarea unei culturi noi și spre întâlnirea cu persoane din alte culturi;
- 6) Abilitatea de adaptare la o varietate de metode de comunicare interculturală și la diferite stiluri de învățare;
- 7) Flexibilitate;
- 8) Abilități de analiză, interpretare și relaționare;
- 9) Acceptarea ambiguităților și implicarea în acestea;
- 10) Cunoașterea aprofundată și înțelegerea culturii personale și a altora;
- 11) Respect pentru alte culturi;
- 12) Empatie față de alte culturi
- 13) Înțelegerea valorii diversității culturale;
- 14) Înțelegerea rolului și a impactului culturii, a impactului situational, social și a contextelor sociale implicate;
- 15) Flexibilitate cognitivă;
- 16) Competențe sociolingvistice (conștientizarea relațiilor dintre limbi și înțelegerea acestora în context sociale)
- 17) Atenție;
- 18) Reținerea judecăților;
- 19) Curiozitate și descoperire;
- 20) Învățarea prin interacțiune;
- 21) Viziune etno-relativă;
- 22) Cultură – cunoștințe specifice.

Concluzii

Conduita intersulturală se bazează pe atitudinile și competențele exprimate în exercițiul activităților umane de bază: joc/agrement, muncă, învățare. Atitudinea interculturală pozitivă formată, dezvoltată sau menținută pe temeuri culturologici poartă caracter nonformal, adică mai

puțin este determinată de factori externi, formali, precum politicile, recomandările, așteptările politic corecte.

La etapa actuală, activitățile de muncă și învățare, esențiale pentru persoana adultă, sunt internaționalizate și practicarea lor pozitivă și eficientă nu poate concepută fără atitudini și competențe interculturale. Atitudinea interculturală pozitivă formată, dezvoltată sau menținută pe temeuri culturologici poartă caracter nonformal, adică mai puțin este determinată de factori externi, formali, precum politicile, recomandările, așteptările politic corecte.

Bibliografie

1. Ciomag, Rela-Valentina. Atitudinea – trăsătură caracterială importantă în obținerea performanței sportive. În: Marathon. Vol IV.Nr. 1. 2012. Disponibil: <http://www.marathon.ase.ro/pdf/vol4/41/Ciomag.pdf> .
2. Gremalschi, Anatol. Cunoștințe, atitudini și practici referitoare la mobilitatea academică creditară (Armenia, Moldova, Ucraina) Studiu de politici educaționale. EaP CSF. Institutul de Politici Publice. Ch.:2015//Disponibil: https://ipp.md/wp-content/uploads/2017/04/Studiu_Mobilitatea_creditara_ro.pdf.pdf .
3. Mobilitatea echitabilă a forței de muncă în cadrul UE. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/labour-mobility/> .
4. Rădulescu-Motru, Constantin. Psihologia poporului roman. București: Paideia. 1998. 181 p.
5. Pintilii, Ramona Elena. Formarea competențelor interculturale. În: ECOSTUDENT - Revistă de cercetare științifică a studenților economiști, Nr. 3, 2014. Disponibil: https://www.utgjiu.ro/ecostudent/ecostudent/pdf/2014_03/11_Ramona%20Elena%20Pintilii.pdf.
6. Recomandarea Consiliului din 22 mai 2018 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții (Text cu relevanță pentru SEE) (2018/C 189/01). Jurnalul Oficial al Uniunii Europene C 189/1. Disponibil: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN) .
7. Roșca, Simion. Interculturalitatea – element important al educației. În: Materialele Mesei rotunde Cunoașterea – suport al integrării sociale, 3 iulie 2020 Chișinău, 2020. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/MR_2020_pp47-59.pdf .
8. Yeliseyeu, Andrei, Postan, Liliana, Antusevich, Siarhei, Andreyev, Vasyl, Borysov, Oleg. The impact of social dialogue on the optimization of labour migration in Moldova, Belarus and Ukraine. Analytical report. EaP CSF. 2017. Disponibil: http://sindicat.md/wp-content/uploads/2017/12/Raport_Migratie_view-1.pdf .
9. <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/labour-mobility/>